

Krant

Driemaandelijks tijdschrift voor natuur- en milieueducatie in Vlaanderen

België - Belgique
PB
Antwerpen X
8/3630
P508830

38ste jaargang nr. 2 april – mei – juni 2008

Uitgegeven door het Centrum Voor Natuur- en milieueducatie vzw • ISSN 0771-291X • V.U.: P. Stryckers, Meir 44a, 2000 Antwerpen • Kantoor van afgifte: Antwerpen X •

De CVN-Krant verschijnt in: maart - juni - september - december • Abonnementen en redactie: Meir 44a, 2000 Antwerpen, tel.: 03-226 02 91, fax: 03-233 59 97, e-mail: info@c-v-n.be • url: www.c-v-n.be

INHOUD

SAMEN STERK!

NATUURERVARINGEN UIT
DE KINDERTIJD

BOEKBESPREKINGEN

KORT GENOTEERD

SAMEN STERK!

CVN werkt als vormingsinstelling niet alleen. Op heel wat vlakken bestaan partnerschappen met heel uiteenlopende organisaties. In deze bijdrage focussen we alleen op de partnerschappen binnen de sociaal-culturele werking. CVN is daarnaast ook in een reeks overlegfora actief. Samenwerking ontstaat doordat CVN zelf op zoek gaat naar een partner, om het gewenste vormingsresultaat te versterken.

Omgekeerd kan de partner beroep doen op CVN om de expertise van onze vormingsinstelling in te schakelen in doelstellingen van de partner.

Al deze partners willen we dan ook van harte bedanken voor de vele vruchtbare jaren samenwerking. Alle partners opnoemen waarmee we in het verleden al hebben samengewerkt is een onbegonnen zaak.

CVN werkt sinds zijn ontstaan samen met **lokale natuur- en milieuverenigingen**. Logisch, want dit sluit rechtstreeks aan bij de missie van CVN: vrijwilligers vormen voor het natuurbehoud in Vlaanderen. Deze partners ondersteunen in belangrijke mate tal van onze cursussen. Dit gaat van een cursus Natuur-in-zicht tot een vakantiecursus Noord-Hageland. Deze lokale partners hebben een goed zicht op het lokale netwerk van lesgevers, excursieleiders, begeleiders en mentoren. Ze beschikken vaak over geschikte locaties, zetten hun eigen promotiekanalen in om cursisten te bereiken, enz. En wat is de meerwaarde voor deze lokale partners? Een inhoudelijk en methodisch sterke cursus. Maar vooral: na de cursus beschikken deze partners over opgeleide vrijwilligers die met plezier als vrijwilliger aan de slag gaan. In de eerste plaats wordt daartoe samengewerkt met lokale natuurgidsengroepen zoals de Limburgse Natuurgidsen, VMPA, Natuurgidsen Zuidwest Brabant, Natuurgidsengroepering Zoniënwood, de Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwood, CVN Gent, enz. Daarnaast zijn lokale natuurlandafdelingen een goede partner, vb. Natuurpunt Ternat, Natuurpunt Oostkamp, enz. Maar ook tal van andere lokale natuur- en milieuverenigingen zoals bijvoorbeeld de Torenvalk, vzw Durme, Milieufrent Omer Wattez, Horizon Educatief, Marien Ecologisch Centrum, Houtlandse milieuvereniging, het ECOhuis (Borgerhout), Vormingscentrum Destelheide (Dworp), enz. zijn

waardevolle partners gebleken bij het organiseren van onze cursussen.

Om onze missie waar te maken zijn de **regionale landschappen** een zeer sterke partner voor CVN. Ook hier is sprake van een volwaardig partnerschap met voordelen voor beide partners. Zo ontwikkelt CVN momenteel in de provincie Antwerpen een vervolgmodule Voorkempengids op vraag van het gloednieuwe Regionaal Landschap Voorkempen. Maar ook in Oost-Vlaanderen wordt intensief samengewerkt. Zo werkt CVN b.v. samen met regionaal Landschap Meetjesland en Regionaal Landschap Schelde-Durme in het kader van een soortenbeschermingsprogramma. Daartoe ontwikkelde CVN een methodische opleiding voor de vleermuizengidsen en ontwikkelde het een zwaluwgidsopleiding. Ook in Vlaams-Brabant werd de afgelopen jaren vlot samengewerkt. Zo kwamen de cursus Landbouwnatuurgids en de vakantiecursussen 'Noord-Hageland' en 'Dijleland' tot stand dankzij de ondersteuning van de betreffende regionale landschappen. Ook voor de winteractiviteiten Hageland bewees de samenwerking met het betreffende Regionaal Landschap reeds zijn meerwaarde.

De afgelopen jaren zien we een nauwere band ontstaan met overheden. Enerzijds doen deze overheden meer en meer beroep op de jarenlange ervaring en de opgebouwde expertise waarover het CVN momenteel beschikt. Zo vroeg de **Vlaamse**

Overheid een aantal jaren geleden om de cursus Landbouwnatuurgids (op vraag van het departement) en de cursus Bosgids (op vraag van het Agentschap voor Natuur en Bos) te ontwikkelen. Twee cursussen die momenteel nog steeds met groot succes gedraaid worden. Ook **provinciale overheden** vinden de weg naar het CVN. Zo deed Provincie Vlaams-Brabant de afgelopen jaren beroep op CVN voor het organiseren van tal van cursussen Natuurouder, cursussen Moord In de Poel, enz. In deze provincie doen ook de provinciedomeinen zoals de Halve Maan in Diest, Het Vinne in Zoutleeuw, het provinciedomein in Kessel-Lo beroep op CVN voor een cursus natuurgids om zo vrijwilligers voor hun eigen domeinen te vormen. In West-Vlaanderen werd CVN dan weer gevraagd om een opleiding rond natuurbeelden te verzorgen. Ook met Provincie Antwerpen (vormingen klimaatbeleid en cursus voor milieuraadsleden), Provincie Oost-Vlaanderen (cursus voor milieuraadsleden) en Provincie Limburg (Kempengids, Haspengouwsgids, Maasgids, gidsen voor andersvaliden) ontstaat een dynamische samenwerking. Omgekeerd zijn zowel de Vlaamse Overheid als de provinciale overheden partners die ondersteunend werken ten aanzien van CVN. Zo stelt bijvoorbeeld het Natuureducatief Centrum De Vroente met plezier zijn lokalen ter beschikking, verzorgt het prachtige lessen zoals Veldtechnieken ongewervelden en zet het mee zijn schouders onder de grensoverschrijdende cursus Grenspark-

natuurgids. Ook andere Vlaamse en provinciale educatieve centra verleenden reeds op die manier hun samenwerking. Niet te vergeten zijn tot slot de lokale besturen die samen met CVN cursussen organiseren. Denken we hierbij bijvoorbeeld aan de steden Aarschot (cyclus van winteractiviteiten) en Gent (Bourgoyen-natuurgids)

CVN heeft zich in zijn beleidsplan 2006-2009 ook tot opdracht gesteld om als vormingsinstelling voor de milieubeweging te fungeren, een rechtstreekse afgeleide van onze hoofdplicht: vrijwilligers op leiden voor het natuurbehoud in Vlaanderen. Binnen de brede milieubeweging is te vermelden het samenwerkingsverband **TANDEM** (gesubsidieerd door de Vlaamse Overheid) waar CVN samen met acht natuur- en milieuverenigingen (BBL, Dialoog, Ecolife, Natuurpunt, Velt, VBV, Vibe en WWF) werkt aan het ondersteunen van het duurzaam lokaal milieubeleid. De cursus voor milieuraadsleden, vormingen voor milieuraadsleden en vormingen voor lokale natuur- en milieuvrijwilligers zijn slechts enkele concrete resultaten van deze samenwerking. In het kader van het project 'Verlicht' (gesubsidi-

deerd door Vlaamse Overheid) werkte CVN dan weer samen met Velt, Ecolife en Greenpeace de tweedaagse didactische basisopleiding uit voor natuur- en milieulesgevers. Na één projectjaar volgde een kleine 100 lesgevers reeds deze opleiding. Daarnaast doen ook tal van natuur- en milieuroorganisaties beroep op CVN voor de methodische expertise die in de loop der jaren is opgebouwd. Zo organiseert CVN methodische opleiding voor VLACO vzw en voor de herboristenopleiding aan de Europese Academie voor Natuurlijke Gezondheidszorg. Op deze manier vult CVN haar opdracht als vormingsinstelling voor de natuur- en milieubeweging weer een stukje verder in.

In het kader van **educatie voor duurzame ontwikkeling** is eveneens een intensieve zoektocht begonnen naar partners. Richtinggevend op dit vlak is de samenwerking met VILT (Vlaams Informatie over Land- en Tuinbouw) in het kader van de cursus Landbouwnatuurgids. Het inschakelen van partners over de traditionele sectoren heen is trouwens een element van EDO, maar dit is het onderwerp geweest van andere bijdragen in dit tijdschrift. Een bijzondere samenwerkingen-

In deze krant kijken we in meerdere opzichten naar het verleden. Het persoonlijke verleden van natuurgidsen die ons hun natuurherinneringen uit hun kindertijd meedeelden. In ons vorige nummer kon u lezen dat dergelijke vroege natuurervaringen erg belangrijk zijn voor later engagement ten voordele van natuur. Bedankt alvast voor wie onze oproep beantwoordde! We kijken ook terug in het verleden van de natuurbehoudsbeweging, naar aanleiding van het verschijnen van twee interessante publicaties.

Ook het heden komt aan bod. CVN vervult zijn opdracht als vormingsinstelling niet alleen. We geven een kort overzicht van onze belangrijkste samenwerkingsverbanden.

Maar hoe zit het met de (nabije) toekomst? Doen we/ze het of doen we/ze het niet? We hebben het dan over de fusieplannen tussen CVN en Natuurpunt Educatie. Op het moment dat de kopij van dit nummer werd afgesloten, moest Natuurpunt nog belangrijke beslissingen nemen. Op het moment dat deze krant in uw bus valt, zijn de teerlingen al wel geworpen. Wie geabonneerd is op het e-zine van de cursusmedewerkers zal via die weg voor die tijd van ons een bericht ontvangen hebben. Paul Stryckers, directeur CVN.

partner in dit verband is **Toerisme Vlaanderen**, een zelfstandig agentschap van de Vlaamse Overheid. Toerisme Vlaanderen streeft naar een verbetering van de kwaliteit van toeristische gidsen en reis-leiders in Vlaanderen. Hiervoor werd een totaal nieuw opleidingstraject ontwikkeld, dat gespreid wordt over twee opleidingsjaren. CVN is erkend als opleidingspartner voor de module ‘toeristisch natuurgids’ en is daarmee de enige partner uit de sociaal-culturele sector. Alle andere partners komen uit de sector onderwijs. Deze sa-

menwerking met Toerisme Vlaanderen doet geen afbreuk aan de hoofdpdracht van CVN om vrijwilligers op te leiden voor het natuurbehoud in Vlaanderen. Met de opleiding tot toeristisch natuurgids wil CVN een bijdrage leveren aan een meer duurzaam toerisme in Vlaanderen.

CVN is niet de enige landelijk gespecialiseerde instelling voor sociaal-cultureel volwassenen-werk gespecialiseerd in natuur en milieu. Daarnaast zijn ook **Inverde en Natuurpunt Educatie** erkend door de Vlaamse

Overheid. Tussen deze drie verwante vormingsinstellingen werd een akkoord gesloten om elkaar te versterken in de eigen werking. Educatief medewerkers worden in elkaars vormingsprogramma’s ingeschakeld. Zo doet CVN beroep op de bosbouwkundige expertise van Inverde voor de vervolgmdule Erkend Bosnatuurgids en wordt de juridische expertise van CVN ingeschakeld in de Inverde-opleidingen Bosbouwbekwaamheid.

In het lijstje van samenwerkingspartners mogen ook de

dertien Volkshogescholen niet ontbreken. Deze samenwerking biedt kansen om een brede doelgroep te bereiken. Een greep uit de voorbije samenwerkingen: een driedaagse taalgrenswandeling met Volkshogeschool Vlaamse-Ardennen, te gast in de suède sofa: Dirk Draulans met Volkshogeschool Oostende, enz. Na een moeizame start waarin intensief gezocht werd naar een aanbod dat aansluit bij een brede doelgroep, begint ook deze samenwerking meer en meer vruchten af te werpen. Nieuwe vormingsprogramma’s ontstaan en

nieuwe doelgroepen worden verkend. Getuige daarvan is het pas opgestarte programma Talent Geeft Vorming, kortweg TGV.

Samenwerking stopt voor CVN ook niet aan de gewest- of de rijksgrenzen. Zo werden in 2007 de banden met onze **Nederlandse zusterorganisatie IVN** opnieuw nauwer aangehaald. De expertises van beide organisaties worden momenteel samen gelegd om dit jaar nog te komen tot een gemeenschappelijke publicatie rond het thema ‘EDO in en door natuur-

excursies’. Meer hierover in ons volgende nummer. Dit jaar loopt de vervolgmdule Hoge Venen-natuurgids i.s.m. het **Centre Nature Botrange**.

U begrijpt: over de grenzen kijken van de eigen organisatie op zoek naar nieuwe partners blijft ook de komende jaren de boodschap! Meer dan ooit is CVN immers overtuigd dat **samenwerken loont!**

Ellen Vandenplas en
Paul Stryckers

EERSTE NATUURERVARINGEN

In de vorige CVN-krant deden we een oproep aan de lezers van de CVN-krant om natuurherinneringen uit hun kindertijd door te sturen. Hieronder een ingekorte selectie uit de binnengekomen berichten. Het viel ons op dat enkel mannen natuurherinneringen instuurden. Zaten de dames als kind niet in de natuur? Dames, reacties blijven welkom.

“In twee, drie sprongen steek ik de steenweg over. Op het grindpad slalom ik langs de glinsterende slijmsporen van oranje naaktslakken. Ik wip over een grachtje en loop tegen een met grote brandnetels overwoekerd talud op. Een gaai roept luid “skaak” en verdwijnt in de kruin van een monsterlijke beuk, de kuif dreigend opgericht. Achter een vermolmde boomstronk, kruip ik onder aan elkaar geklitte bremstruiken. Voor mij gaapt een diepe geul. Ik schuif op mijn achterste in een schuttersput. Als ik met een stokje het ronde achterlijf van een spin aantik, glijdt zij kunstig over de trillende draden van haar wielweb naar een opgekruld beukenblad. Ik grijp naar mijn leesboek en zit daar uren te dromen. Als ik over de rand van mijn schuilplaats gluur, zie ik mijn tante met getuite lippen in de voordeur staan. “Luc, Luuc, komen eten”. ”

Luc Vandenbosch, Hasselt-Zonhoven

“Hoog in een dikke eik broedde een ekster. Wij waren die dag met z’n drieën. De beste klimmer nam de taak op zich om naar het nest te kruipen. Moeizaam beklom hij de dikke stam. Dan verdween hij bijna in de dichte takkenstructuur. Opeens hoorden en zagen wij de broedvogel wegvliegen. In het nest lagen enkele eieren. Om de eieren heelhuids beneden te krijgen werden ze in de mond gestoken. Eens terug aan de onderkant van de boomkruin gekomen liep het bijna mis. Onze jonge klimmer schoof uit. Krampachtig sloeg hij zijn handen om de ruwe schors. Zo werd op het nippertje een val vermeden. Als hij uiteindelijk op de begane grond was werd aan de bibberende kerel gevraagd hoeveel eieren er waren. Ik verstond hem niet. Uit z’n mond ontsnapte een sliert smurrie met duidelijke teken van bebroedde eieren.”

Staaf Heurckmans, Mol.

“Op mijn twaalfde, bij mijn plechtige communie, kreeg ik van mijn peter een boekje met vogelafbeeldingen uit de reeks “Zien is kennen”. Een boekje op half formaat met een zware linnen kft, echt iets ‘plezant om vast te pakken’. Dit kleine geschenk heeft toen mijn belangstelling voor de wilde vogels gewekt. Ik gebruik het nog steeds, zij het nu op een meer geordende manier. In het tweede en derde middelbaar hadden wij op de Broedersschool in Lembeek, een leraar wetenschappen en biologie, broeder Laurentius, die erg begaan was met zijn vak en dan ook zowel te velde als in de klas, o.a. begeesterende lessen plantkunde gaf met voor die tijd moderne afbeeldingen op afficheformaat. Vele jaren later, in het kielzog van André Oelbrandt, van Pierre Kestemont en van mijn coach Piet Onnockx, schreef ik me in voor de cursus Natuurgids. Op die manier kwam ik na zoveel

jaar latente interesse en op pensioenachtige leeftijd terug terecht in de Zavelput waar een deel van mijn jeugd zich afspeelde. De cirkel werd gesloten. Ik speel nu verder: het spel is veranderd, de knikkers zijn er nog.”

Louis Bert, Buizingen.

“Ik moet zeer jong geweest zijn als, wanneer het droog weer was, ik met mijn grootmoeder optrok naar de bos. Tervwijl mijn grootmoeder hout sprokkelde, zocht ik naar vogelnesten, ontdekte ik plantjes, zocht in het water naar salamanders, palin-steds, zij het nu op een meer geordende manier. In het tweede en derde middelbaar hadden wij op de Broedersschool in Lembeek, een leraar wetenschappen en biologie, broeder Laurentius, die erg begaan was met zijn vak en dan ook zowel te velde als in de klas, o.a. begeesterende lessen plantkunde gaf met voor die tijd moderne afbeeldingen op afficheformaat. Vele jaren later, in het kielzog van André Oelbrandt, van Pierre Kestemont en van mijn coach Piet Onnockx, schreef ik me in voor de cursus Natuurgids. Op die manier kwam ik na zoveel

het kabbelende water en de zang van de vogels en het zoeken van de bijen. Hierdoor werd mijn liefde voor de natuur gewekt en vanaf 1970 zette ik mij in voor het groenkomitee en vervolgens voor milieugroepen, waar ik heden nog altijd deel van uitmaak.”

Etienne Keymolen, Asse.

“Aan het huis waar ik ben opgegroeid was achteraan een klein poortje dat toegang gaf tot de achterliggende velden zover het oog kon kijken. Als kind ging ik er wandelen aan de hand van mijn moeder. Ik herinner mij als gisteren de glanzende dieppele kleur van de boterbloemen en het roodblauwe kleuren-pallet van klaproos en korenbloem. Insecten en vlinders zoemden en fladderden op en af, ze staan op mijn netvlies gebrand. Als ik nu een insectengids opensla en de tekeningen bekijk, dan kan ik ze er zo uithalen. Op latere leeftijd trok ik met een buurjongen langs datzelfde poortje op ontdekking. Vooral de vele sloten genoten onze aandacht en na iedere tocht hadden we bokalen vol met kikkerdril, posthoornslakken, geelgerande

watertorren, salamanders en zoveel meer. Vol verwondering volgden we de evolutie van kikkerdril. Een vieruurtje hadden we niet bij, we wisten altijd wel wilde bessen te vinden of een appel te jatten in de boomgaarden. Een paraplu was totaal overbodig, want door het vele buitenspelen hadden we voeling met de weersomstandigheden en konden we aan de kleur van de wolken en windrichting perfect uitmaken wanneer we een schuilplaats moesten opzoeken. Mijn enthousiasme is gebleven en jaarlijks gids ik enkele schoolklassen door de ons resterende natuurgebieden. Ik zie bij die jongeren nog steeds dezelfde verwondering als deze welke ikzelf mocht beleven. Tijdens zulke tochten tracht ik jongeren bij te brengen dat wij als mensen een onderdeel van de natuur zijn en er niet boven staan. In hun ogen zie ik hoop voor de toekomst.”

Walter Dhaenens, Wachtebeke.

NIEUWS UIT DE PROVINCIES

ANTWERPEN

GIDSEN VOOR KINDEREN

Dit voorjaar vond in de Hobokense Polder (prov. Antwerpen) een korte opleiding ‘gidsen voor kinderen’ plaats. Begeleider was Stella Van Hofstraeten. Tijdens de eerste bijeenkomst leerden de deelnemers hoe kinderen naar natuur kijken. De tweede bijeenkomst werd gevuld met een aantal praktijkoefeningen. Hier liet o.a. CVN-bestuurslid Gilbert Van Ael (foto) zich van een minder bekende kant zien!..

Foto Stella Van Hofstraeten CVN

De Schotse website *Rewilding Childhood* (www.imagesfromtheedge.com/rewilding) roept kinderen en volwassenen op hun vroege natuurervaringen neer te schrijven en door te sturen. Zo willen de initiatiefnemers een schat aan bewijsmateriaal verzamelen dat natuurervaringen als kind de drijfveer zijn van het engagement van volwassenen voor de natuur.

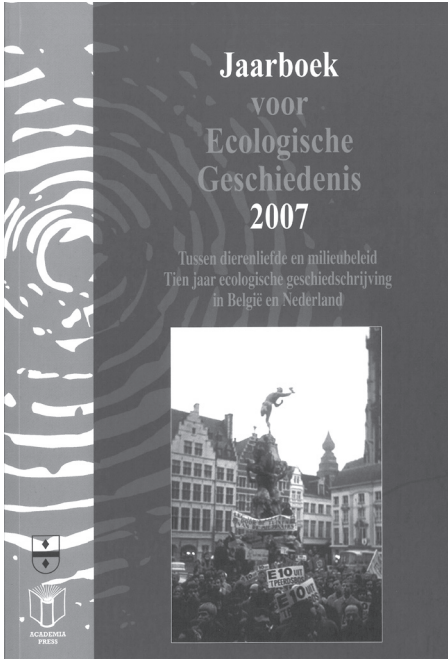
BOEK-BESPREKINGEN

VLAAMSE EN NEDERLANDSE GESCHIEDSCHRIJVING NATUURBEHOUD

In Nederland is het aan auteurs als Marga Cousèl en Henny van der Windt te danken dat er een aantal voortreffelijke werken over de geschiedenis van het natuurbehoud bestaat. Bovendien gaat het om werken die ook het grote publiek (kunnen) bereiken. In Vlaanderen bestaan wel enkele thesissen maar die kennen geen verspreiding buiten het kringetje van ingewijden. Een van die thesissen is dan nog geschre-

ven door... een Nederlander: het merkwaardige *De geschiedenis van de natuurbescherming in Vlaanderen 1910-1940* van Thijs Caspers (1992). Ook bij Natuurpunt werd een jubileum niet aangegrepen om een echt historisch boek uit te geven. Jammer, want initiatieven zoals de ‘nacht van de geschiedenis’ (Davidsfonds) tonen aan dat er ook in Vlaanderen wel wat belangstelling voor historie bestaat. Onlangs verscheen wel een bescheiden bijdrage aan de naoorlogse geschiedenis van het natuurbehoud in Nederland én Vlaanderen, in het *Jaarboek voor Ecologische Geschiedenis 2007*. Voor Vlaanderen is Dirk Bogaert de auteur; voor Nederland de hier al aangehaalde Henny van der Windt. Wat Vlaanderen be-

treft, kan het artikel beschouwd worden als een aanvulling op de thesis van (o.a.) Caspers. Er wordt ook herhaaldelijk naar teruggesproken om de erfenis van het interbellum voor de naoorlogse periode te beschrijven. Uiteraard gaat het hier om een beknopt artikel; de lezer moet dus de talloze citaten uit historische bronnen zoals bij Caspers missen en die betekenen toch altijd de ‘saus bij de maaltijd’. Het voordeel is dat de auteurs hun artikel een heldere structuur kunnen meegeven. Bogaert en van der Windt onderscheiden drie aspecten bij hun onderzoek: (1) de ontwikkeling en dynamiek van constructies van natuur of de *discoursen*; (2) de *strategieën* en hulpmiddelen die natuurbeschermers gebruiken; (3) de po-

litiek bestuurlijke en maatschappelijke *context* waarbinnen dit alles zich voltrekt. Het originele is nu dat de Vlaamse en Nederlandse ontwikkeling rechtstreeks vergeleken worden. Het in Nederland maar ook bij ons dikwijls gehanteerde onderscheid in natuurbehoudsstrategieën, nl. ‘natuurbeheer’, ‘natuurontwikkeling’ en ‘functionele natuurvisie’ krijgt een heldere historische duiding in het stuk over verweving en scheiding in Nederland na 1970. Het is mij na lezing wel niet duidelijk waarom sprake is van het ‘magische jaar 1970’. De auteurs komen niet verder dan ‘Meestal wordt 1970 genoemd als het cruciale jaar voor de omslag in het denken over natuur en milieu’ maar voegen hier geen bronvermelding aan toe. Wellicht gaat het om het eerste Europees natuurbeschermingsjaar maar de gevolgen hiervan lieten zich eerder in de onmiddellijk daarop volgende jaren gevoelen. In dat verband wordt wel verwezen naar de oprichting van de Bond Beter Leefmilieu maar niet naar de grote impact van de Vlaamse televisie, onder impuls van de be-treurde Roeland Dirks. Nu nog hoor je al wat oudere natuurbe-schermers met enige nostalgie verwijzen naar de niet aflatende stroom mobiliserende milieuprogramma’s in die periode. Daar waar de auteurs voor de vergelijking van de strategieën teruggrijpen naar de beginperiode van de natuurbehoudsorganisaties en terecht wijzen op de belangrijke verschillen tussen Vlaanderen en Nederland, gaan ze er wat snel van uit dat in-zake de discourses er integendeel een gelijklopende ontwikkeling was. Beide, de strategieën en discourses, zijn nauw verweven geweest. In Vlaanderen was de oprichting van Natuur- en Stedenschoon een initiatief van kunstenaars; daardoor zat het discours nog in de (laat-)Ro-mantische fase. In Nederland was de stichting van Natuur-monumenten een zaak van wetenschappers, educatoren en zakenlieden. Ik herinner me een tekst van de bekende Thijssse, een van de oprichters, waarin die zich uitdrukkelijk distanti-eert van esthetische/romanti-sche motieven voor zijn actie.

Hierdoor zat Nederland, hoewel er chronologische eerder van gelijktijdigheid van initiatieven sprake leek te zijn, op het vlak van de discourses al in een ver-der stadium dan Vlaanderen. De argumenten vanuit de alge-mene maatschappelijke context om de verschillen tussen Vlaan-deren en Nederland te duiden werden jaren geleden al aange-haald door Herman Delaunois. Die voorman van het naoorlog-se Vlaamse natuurbehoud had zijn engagement a.h.w. ‘gene-tisch’ meegekregen van zijn beide ouders, medeoprichters van Natuur- en Stedenschoon. Het betreft zaken zoals de taal-strijd en de wederopbouw na de Eerste Wereldoorlog, ele-menten die wel meegespeeld kunnen hebben maar zeker niet verklaren waarom het natuur-behoud in Wallonië nog zoveel *zwakker* is gebleven dan in Vlaanderen. Misschien moeten we daar durven aan toevoegen dat de federale overheid in Bel-gië steeds weinig performant is geweest, ook in de periode dat er van enige gewestvorming nog geen sprake was. Er be-staat immers tussen België en Nederland een belangrijk poli-tiek-bestuurlijk cultuurverschil. Dit sluit wellicht in zekere mate aan op het door de auteurs on-derkende verschil tussen het protestantse Noorden en het katholieke Zuiden.

Bogaert, D. en H. van der Windt: ‘Vlaamse en Nederland-se natuurbeschermers op zoek naar een betere natuur: dis-courses en strategieën in de periode 1945-2005’ in Van der Windt, H. (red.) (2007) Jaarboek voor Ecologische Geschiedenis 2007, uitg. Academia Press, Gent.

Een boek over geschiedschrij-ving van het natuurbehoud waar ik veel plezier aan heb be-leefd is *De natuur als bondge-noot, de wereld van Heimans en Thijssse in historisch per-spectief*. Hoewel het over Ne-derland handelt, heb ik het toch van a tot z uitgelezen. Over deze twee pioniers van het Ne-derlandse natuurbehoud en de natuur- en milieueducatie is al heel wat geschreven. Origineel in de benadering van dit nieu-we boek is dat de twee figuren als leidraad in een beschrijving van bijna anderhalve eeuw na-tuurbehoud fungeren. Op die manier wordt hun reusachtige impact op het natuurbehoud,

tot op de dag van vandaag, pas echt duidelijk. Hoewel hun bei-der levens aanvankelijk vrij pa-rallel verliepen –beiden waren opgeleid tot en actief als onder-wijzer en nadien als school-hoofd en publiceerden deels samen over natuur(onderwijs)-kwam daar met de onverwach-te dood van Heimans in 1914 een abrupt einde aan. Thijssse zou nog verder leven tot 1945 en in tal van natuurbehouds-or-ganisaties een leidende rol spelen. Ik denk niet dat op basis van de levensloop van Eli Heimans alleen een dergelijk volumineus boek tot stand had kunnen komen. Het boek begint met een korte historische be-schouwing over de wereld van Heimans en Thijssse. Het leeu-wendeel wordt ingevuld met 50 essays over allerlei thema’s, over figuren als F.W. van Eeden, H. Heukels, Jan Nijkamp en Victor Westhoff, over educatie-ve aspecten zoals ‘pioniers in de vogelfotografie’, ‘natuuron-derwijs’ en ‘arbeidersbeweging en natuurbescherming’, over verenigingen zoals de Koninklij-ke Nederlandse Natuurhistori-sche Vereniging, Natuurmonumenten, de jeugd-bonden en het IVN. In elk essay wordt wel ergens een aankno-pingspunt met Heimans en (vooral) Thijssse gevonden. In het boek komt het pragmatisme van onze Noorderburen goed naar voor. Het is een bekend feit dat de officiële wetenschap in Nederland van voor de Twee-de Wereldoorlog op het stand-punt van non-interventie stond: een natuurterrein moet be-schermd worden tegen alle in-vloeden van buitenaf, dus ook van menselijk ingrijpen. De bio-loog Vic Westhoff is daar net na het einde van de oorlog tegen ingegaan en de pleitbe-zorger van het wetenschappe-lijk gefundeerd natuurbeheer geworden. Maar Westhoff moest het natuurbeheer zelf al lang niet meer uitvinden. Na-tuurmonumenten déd dit ge-woon van in het begin, om met de opbrengst ervan de aan-koopsom of obligatieleningen voor hun terreinen af te lossen (p. 21). Dit pragmatisme uit zich ook in de gematigde toon die Thijssse steeds aansloeg als hij misstanden aankaarte. Over de lijsterjacht met strikken, die begin twintigste eeuw nog al-gemeen is, schrijft hij: “t Is een wreede jacht, en misschien was ‘t maar beter, als dat strik-kenzetten kort en goed verbo-den werd” (p. 113). Op eenzelfde manier werden de gevolgen van de werkverschaf-tingsprojecten en de industriële ontwikkeling op het landschap benaderd. Beide fenomenen werden an sich nooit in vraag gesteld; wel de uitwassen ervan. Interessant is de vast-stelling dat natuuronderwijs in Nederland in de stad zijn oor-sprong vindt. Daarbij worden

stadsparken als leeromgeving gepromoot. Hier komt de bij-zondere didactische aanpak van Eli Heimans naar voor. Hij sloot zich aan bij denkbeelden van bekende pedagogen als Come-nius, Pestalozzi en Herbart die uitgingen van zintuiglijke waar-neming als basis voor kennis-terverwerving en paste ze toe op het natuuronderwijs (p. 156). Die ideeën werden in Heimans’ tijd vooral in de weg gestaan door armoede. Stadskinderen groeiden op zonder enig natuur-contact, wat ook vandaag nog het geval is voor vele alloctoenen in de achterstandswijken van onze grote steden. Toen Heimans als jong onderwijzer in Amsterdam eens een mol meenam naar de klas, werd deze door de leerlingen aange-zien voor een vos of zelfs een stier. Een afbeelding van een baars werd een walvis of een haai (p. 176). Vandaag is het vooral de computer die een ba-rière opwerpt tussen kinderen en de levende natuur. (Overi-gens zijn de voorbeelden uit het boek een interessante illustra-tie van het verschil tussen leef-omgeving en leefwereld.) Boeiend bij lectuur van een der-gelijk boek is ook het metaver-haal; het verhaal achter het verhaal. Zo vind je op p. 61 een portret van J. Jaspers jr., een andere pionier van het natuur-onderwijs in Nederland. De foto is blijkens het bijschrift afkom-stig uit het boek met portretten van de leden van de Nederland-sche Botanische Vereeniging. Dit zegt op verschillende wijzen iets over het toch wel elitaire karakter van het natuurbehoud in die tijd. Een ander voorbeeld is de foto, omstreeks 1935 ge-nomen, van de vlag van de Ne-derlandse Jeugdbond voor Natuurstudie (p. 219). Als je niet wist dat het beeldmerk op de vlag geïnspireerd is op een microscopische sialgal én dat de ontwerper ervan een jood was –Jacob Heimans, zoon van en sialalgenspecialist– je zou ze voor de vlag van een of an-dere Nieuwe Orde-organisatie versleten hebben. Of hoe ieder-een toch op een of andere ma-nier een ‘kind van zijn tijd’ is! Een van de essays is ‘over de grens’ genoemd. Hier wordt de blik gericht op België en Indo-nesië. In het stukje over ons land komen figuren als Julius Mac Leod, Jean Massart en Michel Thiery aan bod. Er is niets op aan te merken, behou-dens dat de cijfers m.b.t. Na-tuurpunt voorbijgestreefd zijn en dat het Nationaal Verbond voor Natuurbescherming zijn rol als nationale koepel de facto kwijtgespeeld is. Elders in het boek kon de lezer al vernemen dat de Gentse hoogleraar Mac Leod ondervoorzitter wordt in het eerste hoofdbestuur van de Koninklijke Nederlandse Na-tuurhistorische Vereniging. Jammer dat dergelijke contac-

ten niet méér hebben opgele-verd... De essays worden vergezeld van een kroniek over de periode 1845-2005. Deze is weergegeven als een tijdsband op de linkerpagina. Een heel nuttige aanvulling. In de essays komen bepaalde figuren immers meermalen voor, zodat de kro-niek ervoor zorgt dat je de draad niet kwijtraakt. De keuze van essays en van de behand-elde personen is uiteraard vat-baar voor discussie. Verdiende een figuur als Bert Garthoff niet meer dan een plaatsje in de kroniek? Zijn wekelijks radio-programma ‘Weer of geen weer’ op zondagochtend heeft jarenlang een grote uitstraling gekend, ook bij ons. Ik herinner me hoe ik als kind bij mijn grootouders stil moest zijn tij-dens het radiopraatje van Fop I. Brouwer, die altijd afsloot met de woorden ‘dat al wat leeft en groeit ons altijd weer boeit’. Hoe dan ook, een dergelijke op-

merking kan niet anders dan de overweldigende rijkdom van deze publicatie onderstrepen. Voor mij is dit het soort van pu-blicatie waarop het Vlaamse natuurbehoud al zoveel jaren vergeefs wacht. Wanneer leg-gen de grote organisaties eens de nodige fondsen bij elkaar om b.v. een Jan Desmet –die zijn sporen verdiende met de in 1988 gepubliceerde monografie over Thiery– vergezeld van een of twee historici een dergelijk werk tot stand te brengen? Ik ben er nu al van overtuigd dat er méér zal instaan dan we op het eerste gezicht vermoeden.

Coesèl, M., J. Schaminée en L. van Duuren (2007) De natuur als bondgenoot, De wereld van Heimans en Thijssse in histo-risch perspectief, uitg. KNNV Uitgeverij i.s.m. het IVN, Zeist, gebonden, 288 p., full colour, ISBN 978 90 5011 224 6, prijs: €29,95.

P.S.

In de cursus natuurgids wordt aandacht besteed aan de geschie-denissen van het natuurbehoud en de milieubeweging in Vlaande-ren. Terecht, want we vormen slechts een klein schakeltje in de lange keten van de tijd. In de vernieuwde cursus is het historisch overzicht onderdeel van een van de twee lessen ‘mens en na-tuur’. De cursustekst en de presentatie zijn opgebouwd volgens de verschillende argumenten die in de loop van de laatste an-derhalve eeuw werden gehanteerd om aan natuurbehoud en mi-lieuzorg te doen. Zo blijkt niet alleen dat heel uiteenlopende motieven mensen konden bewegen om zich in te zetten voor na-tuur en milieu, maar ook dat deze motieven ook voor hedendaag-se natuurgidsen nog heel bruikbaar zijn tijdens het educatieve werk. Tekst en presentatie zullen vanaf dit najaar kunnen worden gebruikt. Paul Stryckers

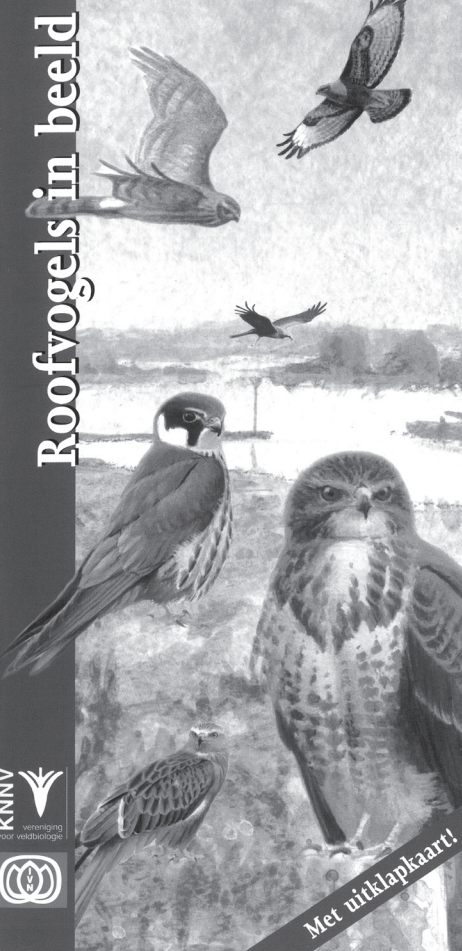
ROOFVOGELS IN BEELD

Er komt bijna geen CVN-krant meer uit zonder een bespreking van een nieuw deeltje in de ‘in beeld’-reeks. Nu zijn de roofvo-gels aan de beurt. De doelstel-ling van deze ‘populaire’, op de doelgroep van beginnende na-tuurvorsers gerichte reeks ge-trouw, begint dit deeltje met de problemen op te sommen die je bij het op naam brengen van roofvogels tegenkomt. Je ziet ze vaak slechts enkele secon-den voorbijvliegen, ofwel han-gen ze op grote hoogte, met slecht licht of juist tegen zon in. Van de geluiden moet je het ook al niet te veel hebben; an-ders dan zangvogels gaat het eerder om een zwijgzame soor-tengroep. Maar meteen wordt ook een oplossing geboden: de vliegbeelden. De uitklapkaart geeft de vliegbeelden van alle 17 inheemse roofvogels in de vorm van een zoekkaart. Goed en snel kijken naar de juiste kenmerken is de boodschap. Het boekje geeft eerst een al-gemene inleiding over roofvo-gels, met veel aandacht voor de jacht- en de vliegtechnieken. Dan volgt een beschrijving van de 17 roofvogels, telkens met

een kleurentekening en met het vliegbeeld zoals dat ook op de zoekkaart aan te treffen is. De tekst leest bijzonder vlot. Eens te meer een leuke aanwinst in de natuur- en milieueducatieve bibliotheek.

De Vos, D. (2008) Roofvogels in beeld, uitg. KNNV Uitgeverij i.s.m. IVN, Zeist, geniet, full colour, 32 p. en uitklapkaart, ISBN 978 90 5011 274 1, prijs: € 4,95.

P.S.

KORT GENOTEERD

INFO OVER VOORBIJE BENELUXCONFERENTIES

De jaarlijkse NME-werkconferenties georganiseerd door de Werkgroep Educatie, Informatie en Communicatie van de Benelux Economische Unie zijn uitgegroeid tot een begrip in de drie landen. Wie wil terugblikken op de thema's en resultaten van de voorbije conferenties kan dit nu via de webstek van Benelux. Surf naar www.benelux.be en klik op de afbeelding die u vindt linksonder op het in-troscherm.

MINARAAD ADVISEERT OVER EDO-IMPLEMENTATIEPLAN

Het decennium van educatie voor duurzame ontwikkeling (EDO) van de Verenigde Naties is inmiddels alweer meer dan drie jaar oud. België en Vlaanderen hebben zich geëngageerd om de krachtlijnen ervan te implementeren. In januari 2008 werd het voorstel 'Leren voor een leefbare toekomst. Vlaams Implementatieplan voor Educatie voor Duurzame Ontwikkeling' overgemaakt aan de Vlaamse minister van Leefmilieu. De Minaraad heeft op eigen initiatief advies uitgebracht over dit voorstel tot implementatieplan EDO. De Minaraad vindt in het document een uitgebreide analyse en inventarisatie van de beleidscontext in verband met EDO terug. Om van een volwaardig implementatieplan te spreken ontbreken echter de volgende elementen: concrete operationele doelstellingen, maatregelen, een tijdspad per actie of per doelstelling, de aanduiding van middelen en evaluatie-instrumenten. De Raad dringt er op aan zo snel mogelijk werk te maken van een volwaardig Vlaams implementatieplan. De Minaraad vraagt hiertoe pragmatisch verder te bouwen op het voorliggende document en te starten

met de uitvoering van de acties. De Minaraad stelt voor dat de dienst NME in samenwerking met meerdere departementen het voorliggende document uitwerkt tot een volwaardig plan, dat ter goedkeuring aan de Vlaamse Regering wordt voorgelegd. De Minaraad stelt vast dat het implementatieplan de acties niet altijd even nauwkeurig definieert en bovendien niet altijd duidelijk aangeeft wie de actie concreet zal uitvoeren of aansturen. De acties zijn vaag, weinig vernieuwend en weinig ambitieus. De Minaraad vraagt deze acties te herformuleren, te versterken en te zoeken naar uitbreiding om zo tot meer ambitieuze en vernieuwende acties te komen, die in een implementatieplan thuishoren. De Raad hoopt dat niet zal gewacht worden tot de kern van de bestaande EDO-coördinatiecel binnen de dienst NME versterkt is, vooraleer de acties uitgevoerd zullen worden. De Minaraad pleit ervoor om voldoende budget, middelen en mensen te voorzien om de EDO-werking te ondersteunen op het vlak van coördinatie, onderzoek en communicatie. Op het vlak van vorming en nascholing doet de Raad een aantal concrete voorstellen om de acties uit het implementatieplan te concretiseren en vraagt de Raad meer aandacht voor het informeel en niet-formeel leren. Met betrekking tot educatief materiaal stelt de Raad voor een EDO-databank te ontwikkelen. Bovendien moet in een tweede fase het gebruik van het materiaal gepromoot worden door bij voorbeeld een symposium te organiseren of door thematische trainingssessies te organiseren. In een laatste deel vraagt de Minaraad het middenveld en partners effectief te betrekken bij het opstellen en het uitvoeren van het plan door een volwaardig participatief proces op te starten.

Minaraad 7 april '08 – Vlaams Implementatieplan EDO 2. Meer info: www.minaraad.be

VERNIEUWDE SITE WWW.BEWUSTVERBRUIKEN.BE

Consumenten is kiezen. Duurzaam consumeren is óók kiezen voor mens en milieu. Niet gemakkelijk met de stroom van reclameboodschappen die we elke dag opnieuw moeten trotseren. Zoek je informatie over milieuvriendelijke producten die in sociaal aanvaardbare omstandigheden zijn gemaakt, en waarvoor een eerlijke prijs werd betaald? Dan kan je vanaf nu terecht op www.bewustverbruiken.be, de zopas volledig vernieuwde website van het *Netwerk Bewust Verbruiken* vzw (NBV). Dé grote vernieuwing bestaat vooral uit meer interactie: je kan op elk artikel

reageren, de site biedt RSS-feeds aan en de tagcloud brengt je snel bij de onderwerpen die je interesseren. Wil je zuinig verlichten? Of gezond wonen? Hoe moet je commentariseren? Op welke manier kan je je afvalzak op dieet zetten? Zoek je heerlijke menu's met een kleine voedselvoetafdruk? En trouwens, de ecologische voetafdruk, wat is dat? Voor leuke weetjes, veel gestelde vragen en uitgebreide artikels over bewust consumeren, surf snel naar www.bewustverbruiken.be. Een kalender geeft je bovendien een overzicht van duurzame activiteiten in Vlaanderen. Heb je zelf ideeën, opmerkingen of aanvullingen op de informatie? NBV is zeer benieuwd! Laat je stem horen en geef je reactie op de vele artikels op de website. NBV maakt van de gelegenheid gebruik om de domeinnaam eindigend op .org te vervangen door deze op .be. Mogen we jullie vragen dit aan te passen in jullie adresboeken en op linkspagina's? Voortaan is het www.bewustverbruiken.be in plaats van www.bewustverbruiken.org (wat nog wel blijft werken als alias). Netwerk Bewust Verbruiken is een Vlaams informatie- en actienetwerk dat mens- en milieubewust consumeren stimuleert. NBV doet dit samen met z'n veertig lidorganisaties, allen actief op het gebied van consumenten, milieu of derde wereld.

Meer informatie: Netwerk Bewust Verbruiken vzw (NBV), info@bewustverbruiken.be 02/204.09.75

VLINDERHERKENNINGSKAART

In één oogopslag 20 algemeen voorkomende vlinders van Nederland herkennen. Dat kan nu met de Vlinderherkenningskaart. Geen geblader meer in de veel te uitgebreide veldgids. Nee, gewoon een overzicht op één A-4 vel. De kaart is geplastificeerd en daardoor bestand tegen regen en kreukt minder snel. Op de achterzijde vindt u informatie over de verschillende stadia (ei, rups, pop en vlinder), de waardplanten van de rupsen en in welke periode van het jaar u welke vlinders kunt aantreffen. Iedereen kent wel de dagpauw-oog of het koolwitje. Maar als u goed oplet, zijn er veel meer soorten. In Nederland zijn 70 dagvlinders waargenomen. Hiervan zijn maar 23 soorten niet bedreigd. Helaas gaat het dus met een groot aantal van deze soorten niet goed en gaan ze in aantal achteruit. De achteruitgang van soorten die ook in het stedelijke gebied leven komt deels door het verdwijnen van stedelijk groen. U kunt de vlinders helpen aan

een nieuw leefgebied: namelijk uw tuin. Door een paar simpele ingrepen kunt u uw tuin vlinder-vriendelijk maken. Zorg zowel in het voorjaar, zomer en nazomer voor veel (liefst inheemse) bloeiende planten. Planten die veel vlinders trekken zijn: koninginnekruide, lavendel, kaardenbol, guldenroede, kruipend zenegroen, wilde tijm, watermunt en wilde marjolein. En in een vlindertuin mag natuurlijk een vlinderstruik niet ontbreken. Naast bloeiende planten en struiken willen vlinders graag variatie in de tuin. Plant bomen en struiken voor windkering, afgewisseld door lage begroeiing en zonnige open plekken waar ze op kunnen warmen en takkenwallen om te schuilen of om in te overwinteren. Veel vlinders zijn opvallende verschijningen met hun kleurrijke vleugels. Een groot deel van de vlinders zijn dan ook makkelijk te herkennen. En met een beetje geluk treft u diverse soorten vlinders aan in uw tuin. Maar welke vlinder heeft u nu gezien? Velen van u hebben waarschijnlijk geen vlindergids in huis of vinden het geblader in een gids alleen maar lastig. Deze Vlinderherkenningskaart helpt u op een makkelijke manier om in één oogopslag een vlinder te herkennen.

U kunt de Vlinderherkenningskaart bestellen via de website van Tringa Paintings: www.tringa-paintings.nl of een briefkaart sturen naar Tringa Paintings, Oleander 35, 3904 LN Veenendaal, Nederland. De kaart (20 x 30 cm) is geplastificeerd. Organisaties kunnen de kaart inkopen voor € 1,13 excl. btw en verkopen voor een adviesverkoopprijs van € 2,50.

VELDKOFFERS PROVINCIE ANTWERPEN

Wie aan natuur- en milieueducatie doet, trekt erop uit. En laat ook anderen het liefst actief de natuur ontdekken. Voor veldwerk heb je echter degelijk materiaal nodig en daar knelt wel eens het schoentje: goed veldwerkmateriaal is duur en niet altijd beschikbaar. Daarom stelt de provincie Antwerpen via ANNET veldkoffers ter beschikking. Ook jij kan als natuurgids zo'n veldkoffer ontfemen voor gebruik in je school of vereniging. Er zijn veldkoffers om water en bodem te onderzoeken, om bos en landschap te ontdekken, ... Met de handleiding kun je als begeleider meteen aan de slag. Bovendien is er altijd een uitleenpost in jouw buurt. Handig én goedkoop!

Meer weten? Raadpleeg de folder of bel 015/30.61.24. Vraag naar Jan Van Hoof.

ABONNEMENT CVN-KRANT

Een abonnement op de CVN-krant is in principe gratis. U moet u altijd aanmelden als abonnee, via mail, telefoon, fax of brief. We nodigen u wel uit om een vrijwillige bijdrage te betalen. Dit helpt ons niet alleen het tijdschrift maar ook de kosten te drukken. We zijn zo vrij om tweemaal per jaar een overschrijvingsformulier mee te sturen: in het eerste (maart) en derde (september) nummer. Dit gebeurt automatisch naar alle abonnees. Een formulier in september betekent niet dat u –mocht u dit wensen– nog niet zou betaald hebben...

Opgelet: betalen geldt niet als aanmelding voor een abonnement. Gelieve dit steeds te doen op de manier zoals hierboven aangegeven!

INFO

CVN-LANDELIJK SECRETARIAAT:

Meir 44a 2000 Antwerpen
03/226.02.91, fax 03/233.59.97,
info@c-v-n.be
www.c-v-n.be

Stafmedewerkers:
Paul Stryckers, directie, redactie CVN-krant
paul.stryckers@c-v-n.be
Ilse Snoeck, administratie
ilse.snoeck@c-v-n.be
Stella Van Hofstraeten, ondersteuning vrijwilligers
stella@c-v-n.be
Ellen Vandenplas, IKZ, lokaal duurzaam beleid en EDO
ellen.vandenplas@c-v-n.be

CVN IN DE PROVINCIES:

ANTWERPEN
Educatief medewerker: Bea Verreet
Meir 44a, 2000 Antwerpen
03/226.02.91
bea.verreet@c-v-n.be

LIMBURG
Educatief medewerker: Petra Haesen
CVN-Werkgroep Limburgse Natuurgidsen
Het Groene Huis, Domein Bokrijk, 3600 Genk
011/26.54.82
cvn.limburg@telenet.be

OOST-VLAANDEREN
Educatief medewerker: Pieter Blondé
Geen provinciaal secretariaat
055/33.54.49
pieter.blonde@c-v-n.be

VLAAMS-BRABANT
Educatief medewerker: Christy Vanfraechem
Villa Coremans, Gelrodeweg 2, 3200 Aarschot
016/35.30.96
christy.vanfraechem@c-v-n.be

WEST-VLAANDEREN
Educatief medewerker: Ann D'Heedene
Geen provinciaal secretariaat
050/82.57.26
cvn.westvlaanderen@skynet.be

VAN HET SECRETARIAAT

Ann D'Heedene wordt in de provincie West-Vlaanderen vanaf 16 juni tot en met 30 november 2008 vervangen door Elsje Mestdagh. Ann verwacht een tweede kindje en gaat in moederschapsverlof. Je kan Elsje vanaf 16 juni contacteren op het bekende e-mailadres cvn.westvlaanderen@skynet.be en telefoonnummer 050/82.57.26. Elsje werkt van thuis uit op het volgende adres: Sint-Sebastiaanlaan 13, 8600 Diksmuide.